



Universiteit  
Leiden

The Netherlands

## Over eenheid en verscheidenheid in taal

Doetjes, J.S.

### Citation

Doetjes, J. S. (2018). *Over eenheid en verscheidenheid in taal*. Leiden: Universiteit Leiden.  
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/64205>

Version: Not Applicable (or Unknown)  
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)  
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/64205>

**Note:** To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Prof.dr. J.S. Doetjes

# Over eenheid en verscheidenheid in taal



Universiteit  
Leiden

Bij ons leer je de wereld kennen

# Over eenheid en verscheidenheid in taal

Oratie uitgesproken door

**Prof.dr. J.S. Doetjes**

bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in de

Semantiek en Taalvariatie

aan de Universiteit Leiden

op vrijdag 26 januari 2018.



**Universiteit  
Leiden**



*Mijnheer de rector magnificus, zeer gewaardeerde toehoorders,*

### Taalvariatie

Ongeveer honderd jaar geleden beschreef de Franse taalkundige Joseph Vendryes in zijn boek *Le langage* het grote verschil tussen het geschreven en het gesproken Frans: “Ni la syntaxe, ni le vocabulaire ne sont les mêmes” en hij concludeert: “Nous écrivons une langue morte” (Vendryes 1921: 325). Het geschreven Frans wordt vergeleken met het Latijn, de voorouder van de Romaanse talen. Door taalveranderingen zijn deze talen steeds verder van elkaar en van het klassiek Latijn af komen te staan, en zo zal het ook gaan met de verschillende voortzettin- gen van het Frans. Het idee van een onveranderlijke taal noemt Vendryes “chimérique”, een hersenspinsel.

In zijn essay *Connaissez-vous le chinook ?* gaat de Franse schrijver Raymond Queneau in op een opmerkelijke observatie van Vendryes.<sup>1</sup> Taalverandering leidt niet alleen tot verschillen tus- sen het ‘oude’ en het ‘nieuwe’ Frans. Het kan er ook toe leiden dat het ‘nieuwe’ Frans meer gaat lijken op een willekeurige an- dere taal, die geen enkele relatie heeft tot het Frans. Een syntac- tische structuur die kenmerkend is voor het gesproken Frans is dislocatie. Door dislocatie kunnen het subject en het object van de zin als het ware buiten de zin geplaatst worden. In de zin zelf worden ze vervangen door pronomina (1a). Vendryes merkt op dat deze structuur gelijkenis vertoont met zinsstruc- turen die gebruikt worden in het Chinook, een inheemse taal die gesproken werd in Noord-Dakota, en momenteel praktisch uitgestorven is (1b):<sup>2</sup>

- |        |             |                          |                 |           |
|--------|-------------|--------------------------|-----------------|-----------|
| (1) a. | le monstre  | il l’a enlevée           | ta petite soeur | [Frans]   |
|        | het monster | het haar- heeft ontvoerd | jouw kleine zus |           |
| b.     | ēqctxē’Lau  | atcungō’mit              | LEmcā’wux       | [Chinook] |
|        | een-monster | het-haar- heeft-ontvoerd | kleine zus-jouw |           |

In beide voorbeelden vormt het werkwoord met enkele prono- minale elementen de kern van de zin, terwijl het subject en het object links en rechts buiten deze kernzin staan. Voor de taal- kundigen onder ons: het verschil tussen een indefiniēt monster in het Chinook en het noodzakelijk definiēt monster in het Frans laat zien dat het Chinook en het Frans niet zondermeer op een hoop gegooid kunnen worden. Met Vendryes en Que- neuau kunnen we echter concluderen dat er een opmerkelijke parallel bestaat tussen deze twee ongerelateerde talen.

Iets vergelijkbaars zien we bij recente veranderingen in vraag- zinnen. In het gesproken Frans worden vraagzinnen gebruikt, waarin het vraagwoord niet aan het begin, maar aan het einde van de zin staat, zoals in de voorbeelden in (2). In de taalkundige literatuur worden dit soort vragen *in situ*-vragen genoemd. Dit gebruik is relatief recent. Volgens de Academie française, die het *bon usage* van de Franse taal verdedigt, ver- dient het de voorkeur om het vraagwoord vooraan te zetten, dus *Qu’est-ce ?* en *Qu’est-ce que tu veux ?* in plaats van *C’est quoi ?* en *Tu veux quoi ?*<sup>3</sup>

- |        |        |               |         |
|--------|--------|---------------|---------|
| (2) a. | C’est  | quoi ?        | [Frans] |
|        | dat is | wat           |         |
|        |        | ‘Wat is dat?’ |         |
| b.     | Tu     | veux          | quoi ?  |
|        | jij    | wil           | wat     |
|        |        | ‘Wat wil je?’ |         |

Vragen waarin het vraagwoord achteraan komt zijn wellicht geen *bon usage*, maar ze zijn wel *bon ton* in het gesproken Frans. Ook hier kunnen we observeren dat het gesproken Frans door deze verandering meer gelijkenis vertoont met talen die niets met het Frans te maken hebben: *in situ*-vragen komen ook in veel andere talen voor, waaronder het Mandarijn Chi- nees. In het Mandarijn gaat het overigens om een keurig type vraagzin, waar geen enkele taalpurist over zal vallen.

Voor een taalkundige is het voorkomen van *in situ*-vragen uiterst interessant. Is het niet lastig bij het verwerken dat je pas aan het eind van de zin weet dat het om een vraagzin gaat? Binnen het NWO-project *Understanding Questions* doe ik met Lisa Cheng, Stella Gryllia, Leticia Pablos, Aliza Glasbergen-Plas en Yang Yang onderzoek naar dergelijke vragen. De cross-linguïstische experimenten die we binnen dit project uitvoeren hebben als doel *in situ*-vragen in beide talen op zeer gedetailleerd niveau met elkaar te vergelijken. Maar dit terzijde.

Uit het voorafgaande kunnen we een aantal dingen concluderen. Enerzijds is verscheidenheid inherent aan taal. Niet alleen bestaan er verschillende, ongerelateerde taalfamilies (het Chinoek en het Mandarijn zijn op geen enkele wijze verwant aan het Frans) maar talen zijn ook continu in beweging. Anderzijds kunnen talen ook eigenschappen delen. Dat kan komen omdat ze een gemeenschappelijke voorouder hebben of in eenzelfde gebied gesproken worden. Maar talen kunnen ook eigenschappen delen terwijl ze niet aan elkaar verwant zijn. Het Frans lijkt niet alleen op het Spaans en het Italiaans, maar ook op het Chinoek en het Mandarijn. Er is eigenlijk veel meer eenheid in taal dan je zou verwachten. Dit maakt taalvariatie een buitengewoon interessant onderzoeksdomein: binnen de variatie die in talen gevonden wordt, blijken bepaalde patronen regelmatig terug te komen terwijl andere, logisch mogelijke, patronen afwezig zijn.

Een belangrijk doel van de theoretische taalkunde is het vinden van een verklaring voor de patronen die we in natuurlijke taal zien, en in mijn eigen onderzoek richt ik me daarbij vooral op patronen die iets te maken hebben met betekenis. Dat cognitieve in deze verklaring een rol speelt is zeer aannemelijk. De precieze relatie tussen taal, betekenis en cognitieve is een onderwerp waar nog veel over te ontdekken valt, maar de condities om onderzoek te doen worden steeds beter. De methoden voor psycholinguïstisch en neurolinguïstisch onderzoek worden verfijnder, er zijn steeds meer gegevens beschikbaar over een steeds groter aantal talen, en er zijn meer en meer mogelijkheden om computers effectief in te zetten bij onderzoek. Daarnaast groeit onze kennis over menselijke cognitieve.

### Telbaarheid

Sinds mijn proefschrift heb ik me veel bezig gehouden met telbaarheid en eigenschappen van hoeveelheidsuitdrukkingen. Juist op het gebied van tellen is er in de afgelopen jaren ook enorm veel onderzoek gedaan door cognitieve wetenschappers, wat dit onderwerp bij uitstek geschikt maakt voor onderzoek naar de relatie tussen taal en cognitieve.

Door het inspirerende werk van Hans-Georg Obenauer werd mijn aandacht gevestigd op de interessante eigenschappen van expressies zoals het Franse *beaucoup* en het Nederlandse *veel*.<sup>4</sup> Dit soort expressies kan niet alleen met zelfstandige naamwoorden gecombineerd worden, zoals in *veel pennen*, maar ook met werkwoorden, zoals in *veel praten* en *veel naar de bioscoop gaan*. Daarnaast maakt het niet uit of zo'n zelfstandig naamwoord, ook wel nomen genoemd, een telbare of een niet-telbare betekenis heeft. Naast *veel pennen* kan je ook *veel water* zeggen. Dit geldt niet voor alle hoeveelheidswoorden. Telwoorden zoals *twee* hebben een veel beperktere distributie, en komen alleen met telbare nomina voor: *twee pennen* is prima, maar *twee praten* of *twee naar de bioscoop gaan* kan je niet zeggen, en *twee water* kan alleen in de context van een bestelling in een restaurant of café. Bij *twee water* kan het dus niet om slotwater gaan, maar bij *veel water* kan dat wel. Om een telwoord met een niet-telbaar nomen te combineren gebruiken we een maatwoord, zoals in *twee flesjes water*, *twee liter water* of *twee plassen water*.

Op het gebied van telbaarheid is veel cross-linguïstische variatie te vinden. Maar er zijn ook veel voorbeelden te geven van talen die op elkaar lijken zonder dat ze iets met elkaar te maken hebben. Zoals we net gezien hebben, gebruik je telwoorden in talen als het Nederlands met een meervoud, zoals in *twee pennen*. Bij niet-telbare nomina wordt een maatwoord toegevoegd. In het Mandarijn wordt die tweede strategie met alle nomina gebruikt. In plaats van *twee pennen* zeg je in het Mandarijn iets als *twee takje pen*.

- (3) a. twee pennen [Nederlands]  
 b. twee flesjes water

- (4) a. liǎng zhī bǐ [Mandarijn]  
 twee CL<sup>taakje</sup> pen  
 ‘twee pennen’  
 b. liǎng píng shuǐ  
 twee CL<sup>flesje</sup> water  
 ‘twee flesjes water’

In de literatuur wordt het maatwoord-achtige element dat je bij gebruik van een telwoord toevoegt een classificeerder genoemd. Eigenlijk moet ik hier telwoordclassificeerder zeggen, omdat er ook nog andere classificeerders zijn, die niet met telwoorden worden gebruikt. Omdat ik dergelijke classificeerders buiten beschouwing laat, zal ik de telwoordclassificeerders hier verder classificeerders noemen.

Het Mandarijn is niet de enige taal waarin classificeerders verplicht gebruikt worden in combinatie met telwoorden. Het Kantonees is een ander voorbeeld, en het verschijnsel komt algemeen voor in Chinese talen. Maar net als *in situ*-vragen komen telwoordconstructies met classificeerders in allerlei talen voor die niets met elkaar te maken hebben. Voorbeelden van talen met classificeerders zijn het Kana en het Mokilees. Het Kana is een Niger-Congo-taal die gesproken wordt in Nigeria en die door Suanu Ikoro in de jaren negentig in zijn Leidse proefschrift is beschreven (Ikoro, 1996). Het Mokilees wordt gesproken op een atol in de Stille Oceaan (Harrison en Albert, 1976). In dit geval gaat het om een Austronesische taal. Net als in het Mandarijn, hebben alle nomina in deze talen een classificeerder nodig om geteld te worden. Classificeerders geven vaak informatie over de soort entiteit die geteld wordt: een plat object in het geval van een koekje, of een lang object in het geval van een pen of een boom. Soms is die informatie ook wat minder doorzichtig: een algemeen gebruikte classificeerder in het Kana is afgeleid van het woord voor ‘moeder’.<sup>5</sup>

- (5) a. bàè ákpá àkià [Kana]  
 twee CL<sup>plat object/huid</sup> koekje  
 ‘twee koekjes’

- b. bàè kà gàmà  
 twee CL<sup>algemeen/moeder</sup> stereotoren  
 ‘twee stereotorens’

- (6) a. doahk pah-men [Mokilees]  
 hond vier-CL<sup>levend wezen</sup>  
 ‘vier honden’  
 b. suhkoa rah-pas  
 tree twee-CL<sup>lang object</sup>  
 ‘twee bomen’

Waar het voorkomen van classificeerders in het Mandarijn en het Kantonees gerelateerd kan worden aan hun gemeenschappelijke geschiedenis, zijn de classificeerders in het Mandarijn, het Kana en het Mokilees onafhankelijk van elkaar ontstaan.

### Telbare en niet-telbare nomina

In het Mandarijn en andere talen met classificeerders lijkt het alsof er geen telbare zelfstandige naamwoorden zijn: in de context van telwoorden gedragen alle nomina zich, oppervlakkig gezien, als niet-telbare nomina. Er wordt dan ook wel aangenomen dat dit soort talen alleen niet-telbare nomina hebben. Alle woorden zijn zoals *water*, en telbare betekenis zou worden geïntroduceerd door de classificeerder. Dit blijkt echter niet te kloppen als je preciezer naar de data van deze talen kijkt. Op allerlei manieren blijkt namelijk dat er wel degelijk een verschil is tussen telbare en niet-telbare zelfstandige naamwoorden. Een mooi voorbeeld hiervan zijn definitieve meervouden in het Kantonees. In het Kantonees komen classificeerders niet alleen met telwoorden voor, maar kunnen ze ook gebruikt worden alsof ze een soort van lidwoorden zijn; in deze gevallen is het telwoord afwezig (Cheng en Sybesma, 2005).

- (7) a. zek<sup>3</sup> gau<sup>2</sup>      soeng<sup>2</sup> gwo<sup>3</sup>      maa<sup>5</sup> lou<sup>6</sup>      [Kantonees]  
 CL hond      wil oversteken      weg  
 ‘De hond wil oversteken’
- b. Wu<sup>4</sup> fei<sup>1</sup>      jam<sup>2</sup>-jyun<sup>4</sup>      wun<sup>2</sup> tong<sup>1</sup>      la<sup>1</sup>  
 Wufei      drinken-klaar      CL<sup>kom</sup> soep      partikel  
 ‘Wufei dronk de kom soep leeg’

Wat opvalt, is dat we hier te maken hebben met een enkelvoud: in het eerste voorbeeld gaat het om één hond, en in het tweede om één kom soep. Om een meervoud te maken, wordt de classificeerder *di<sup>1</sup>* gebruikt, zoals in (8a). Op het eerste gezicht lijkt *di<sup>1</sup>* dus een soort meervoudsmarkeerder. Maar *di<sup>1</sup>* geeft alleen een meervoudsbetekenis bij zelfstandige naamwoorden die een telbare betekenis hebben. Bij niet-telbare nomina is de meervoudsbetekenis afwezig, zoals het voorbeeld in (8b) laat zien (Cheng et al., 2012, Doetjes, 2017a).

- 6 (8) a. di<sup>1</sup>    gau<sup>2</sup>    soeng<sup>2</sup>      gwo<sup>3</sup>      maa<sup>5</sup> lou<sup>6</sup>    [Kantonees]  
 CL    hond wil      oversteken    weg  
 ‘De honden wil oversteken’
- b. Wu<sup>4</sup> fei<sup>1</sup>      jam<sup>2</sup>-jyun<sup>4</sup>      di<sup>1</sup>    tong<sup>1</sup>    la<sup>1</sup>  
 Wufei      drinken-klaar    CL    soep    partikel  
 ‘Wufei dronk de soep op’

Het effect van het toevoegen van *di<sup>1</sup>* is dus afhankelijk van de betekenis van het nomen. De meervoudsbetekenis in (8a) komt tot stand dankzij de telbare betekenis van het zelfstandige naamwoord voor ‘hond’. Als het nomen niet-telbaar is, zoals bij de soep in (8b), is de meervoudsbetekenis afwezig. De interactie tussen het Kantonese woord *di<sup>1</sup>* en verschillende types nomina laat zien dat er wel degelijk een verschil is tussen telbare en niet-telbare nomina in het Kantonees, ondanks het verplichte gebruik van classificeerders bij telwoorden. Ook in andere talen waarin classificeerders gebruikt worden, zijn er duidelijke aanwijzingen dat verschillen in telbaarheid een rol spelen (Doetjes, 2012). Talen met alleen niet-telbare nomina lijken niet te bestaan.

Anderzijds is er een vermoeden dat er wel talen zijn waarin woorden als *water* telbaar zijn. In de recente literatuur over telbaarheid is er veel aandacht voor talen als het Yudja, een Tupitaal die gesproken wordt in Brazilië. In deze taal kunnen alle nomina zonder enige toevoeging met telwoorden gecombineerd worden. Telbaarheid in het Yudja is zeer uitgebreid onderzocht door Suzi Lima (Lima, 2014).

Waar wij toch een beetje fronsen als iemand *twee waters* zegt, en we *twee bloeden* helemaal niet begrijpen, kunnen water en bloed in het Yudja zonder enig probleem geteld worden. De vorm die letterlijk overeenkomt met *twee water* (9a) kan bijvoorbeeld gebruikt worden voor twee druppels of twee plassen water: het gaat in dat geval om twee hoeveelheden water die als twee aparte, geïndividualiseerde entiteiten gezien kunnen worden. En datzelfde geldt voor *twee bloed* in (9b): dat kan bijvoorbeeld verwijzen naar twee zakjes bloed in een ziekenhuis, of naar twee druppels of twee plassen bloed (Lima, 2014).

- (9) a. txabiũ    y’a      [Yudja]  
 drie    water  
 ‘drie glazen/ druppels/ plassen etc. water’
- b. txabiũ    apeta  
 drie    bloed  
 ‘drie zakjes/ druppels/ plassen etc. bloed’
- c. txabiũ    ali  
 drie    kind  
 ‘drie kinderen’

In het Yudja zijn de woorden voor ‘water’ en ‘bloed’ dus telbaar, net als bijvoorbeeld het woord voor ‘kind’. Het woord voor ‘water’ heeft een iets andere betekenis in het Yudja dan in het Nederlands of het Engels. Waar het Nederlandse woord *water* verwijst naar willekeurige, niet-identificeerbare hoeveelheden water, verwijst het Yudja woord voor ‘water’ naar geïndividualiseerde en daardoor wel identificeerbare hoeveelheden water. In het Nederlands weten we bij woorden als *water* dus niet welke entiteiten we zouden moeten tellen als we telwoorden

gebruiken.<sup>6</sup> In het Yudja bepaalt de context echter om welke eenheden het gaat, namelijk die eenheden die in de betreffende context aparte entiteiten vormen. In veel gevallen maakt dit verschil in betekenis overigens weinig uit. Zeggen dat er water op de grond ligt of dat er een of meerdere plasjes water op de grond liggen zijn twee manieren om eenzelfde werkelijkheid te beschrijven. Maar om telwoorden te kunnen gebruiken is telbare betekenis nodig.

We hebben nu drie verschillende systemen gezien: in de eerste plaats het Nederlands, waarin een onderscheid gemaakt wordt tussen woorden als *boek*, *hond* of *kind* (telbaar) en *water*, *bloed* of *soep* (niet-telbaar). In talen met classificeerders, zoals het Mandarijn en het Kantonees lijkt dat verschil op het eerste gezicht niet te bestaan, en lijken alle nomina niet-telbaar. Echter, als je preciezer gaat kijken blijkt er wel degelijk een verschil te zijn tussen telbare en niet-telbare zelfstandige naamwoorden. Talen met classificeerders zijn in dat opzicht dus minder verschillend van het Nederlands dan je op het eerste gezicht zou zeggen. In het Yudja, tenslotte, lijken alle nomina telbaar te zijn, en voor zover ik het op dit moment kan overzien, zijn er geen argumenten om aan te nemen dat dit niet zo is.<sup>7</sup> Als dit klopt, bestaat er in taal een asymmetrie tussen telbare en niet-telbare betekenissen. Terwijl nomina met een telbare betekenis universeel zijn, komen niet-telbare nomina niet in alle talen voor. Deze asymmetrie in taal zou heel goed voort kunnen komen uit eigenschappen van menselijke cognitie.

### Tellen en cognitie

Zoals ik eerder aangaf, is er in de afgelopen jaren veel onderzoek gedaan naar cognitieve eigenschappen van telbaarheid en de cognitieve representatie van hoeveelheden. Een belangrijke conclusie van dit onderzoek is dat er een aantal zogenaamde kernkennissystemen bestaan (zie Spelke en Kinzler, 2007, voor een overzicht). Het gaat hier om aangeboren kennissystemen, die bijvoorbeeld te maken hebben met de representatie van objecten, bewust handelende individuen of aantallen. Het valt op dat in deze kennissystemen telbare entiteiten en aantallen

een grote rol spelen. Gegeven de cognitieve prominentie van telbaarheid, is het misschien niet zo verwonderlijk dat telbare betekenis een grotere rol speelt in de semantiek van talen dan niet-telbare betekenis.

Die speciale rol van telbaarheid heeft niet alleen effect op betekenissen die we voor nomina vinden, maar ook op de manier waarop we in taal naar hoeveelheden verwijzen. Er wordt aangenomen dat er twee verschillende aangeboren kennissystemen zijn die te maken hebben met de representatie van kleine aantallen enerzijds en grote aantallen anderzijds (Feigenson, Dehaene en Spelke, 2004). De representatie van kleine aantallen (tot drie of vijf) is absoluut, terwijl de representatie van grotere aantallen approximatief is.

Laten we eerst kijken naar de representatie van kleine aantallen. Uit het zogenaamde cracker-experiment blijkt dat baby's tussen de tien en de twaalf maanden al in staat zijn om zich een abstracte voorstelling te maken van kleine aantallen (Feigenson, Carey en Hauser, 2002). Tijdens dit experiment zaten de baby's voor een opstelling met twee emmers. Terwijl de baby's keken, werden er één voor één crackers in de emmers gedaan, waarbij het uiteindelijke aantal crackers per emmer kon verschillen. De baby's mochten vervolgens tussen de emmers kiezen. Bij kleine aantallen kozen ze daarbij voor de emmer met de meeste crackers. Dus als er in de ene emmer één cracker zat en in de andere twee of drie, kozen ze voor de emmer met twee of drie crackers. En als er in één emmer twee crackers zaten en in de andere drie, kozen ze voor de emmer met drie crackers. Zodra er in één van de emmers meer dan drie crackers zaten, lukte het de baby's echter niet meer om te achterhalen in welke emmer de meeste crackers zaten en werd de keuze voor één van de twee emmers willekeurig. Met andere woorden, door vier in plaats van drie crackers in de emmer met de meeste crackers te doen werd de keuze niet makkelijker maar juist moeilijker. Bij dit experiment waren de baby's dus in staat zich een voorstelling te maken van hele kleine aantallen objecten, maar niet van aantallen boven de drie.

In talen spelen verschillen tussen grote en kleine aantallen ook een rol. In een groot project over kernkennissystemen hebben mijn collega's Johan Rooryck, Sjeff Barbiers en Lisa Bylinina onderzoek gedaan naar telwoordsystemen. Telwoorden die naar kleine aantallen verwijzen blijken in veel talen speciale eigenschappen te hebben, en gedragen zich dus anders dan telwoorden die naar grotere aantallen verwijzen.

Een ander taalkundig verschijnsel waarin kleine en grote aantallen zich verschillend gedragen zijn zogenaamde gebeurtenisgerelateerde lezingen van telwoorden. Toen ik bezig was met mijn proefschrift heb ik hier samen met Martin Honcoop onderzoek naar gedaan. Als we tellen, dan tellen we meestal aparte individuen of entiteiten. Als ik het over vier schepen heb, dan bedoel ik daarmee vier van elkaar verschillende schepen, en impliceer ik dat er ook vier verschillende schepen bestaan. In de gebeurtenisgerelateerde lezing is dat echter niet het geval. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van de zin in (10):

(10) Er zijn vannacht 50 schepen door de sluis gevaren.

In een van de mogelijke lezingen van deze zin tellen we geen individuele schepen maar vaarbewegingen. Als een bepaald schip meerdere keren door de sluis is gevaren, wordt het meerdere keren geteld. Het totale aantal individuele schepen dat bij de vaarbewegingen betrokken is, kan dus lager zijn dan 50. Maar ook weer niet té laag. Als we weten dat er maar één of twee schepen meerdere keren door de sluis zijn gevaren, is de gebeurtenisgerelateerde lezing een beetje raar (Honcoop en Doetjes, 1996). Met dit gegeven speelt de schrijver Kees Stip in zijn gedichtje over een schaap dat heen en weer over een hek springt omdat er misschien ergens een slapeloze is die hem telt.<sup>8</sup>

De representatie van grote aantallen is niet absoluut maar approximatief. Hoewel we goed in staat zijn bij een plaatje van een klein aantal stippen direct te zeggen om hoeveel stippen het gaat, is dat een stuk lastiger als er een groot aantal stippen

op het plaatje staat. We kunnen echter wel een schatting maken. Uit onderzoek van de Franse hersenonderzoeker Stanislas Dehaene en collega's blijkt dat daarbij de wet van Weber geldt (Dehaene, 1997: 61). Als we moeten schatten of er twintig of dertig studenten in een zaal zitten is dat gemakkelijker dan als we moeten schatten of er honderd of honderdtien studenten in een zaal zitten. Het absolute verschil is hetzelfde, maar het relatieve verschil niet. Een vergelijkbaar effect treedt op bij het maken van een schatting van bijvoorbeeld gewicht. Als we het gewicht van twee koffers moeten vergelijken waarvan één een kilo zwaarder is dan de ander is dat een lastige klus. Maar het verschil tussen één of twee liter melk in een boodschappentas voelen we meteen. Er is dus een nauw verband tussen de representatie van aantallen en de representatie van globale hoeveelheden: we hebben in beide gevallen te maken met een relatieve, scalaire representatie.

Aan de andere kant is er ook evidentie dat aantallen cognitief gezien een bijzondere status hebben. Dit blijkt uit onderzoek met baby's, waarbij veranderingen in aantal werden vergeleken met veranderingen in oppervlakte. Bij experimenten waarin de grootte en het aantal stippen gemanipuleerd werden, bleken baby's veel gevoeliger voor veranderingen in aantal dan voor veranderingen van de totale gemeenschappelijk oppervlakte van de stippen (Brannon, Abbott en Lutz, 2004). Met andere woorden, de veranderingen in aantal waren opvallender dan de veranderingen in oppervlak.

De uitkomsten van het onderzoek naar de representatie van aantallen en hoeveelheden zijn erg interessant in relatie tot onderzoek naar taal, en in het bijzonder onderzoek naar hoeveelheidsuitdrukkingen. We zien een hoeveelheid graag als een aantal, maar aan de andere kant delen aantallen eigenschappen met andere manieren om hoeveelheden te representeren. Dit is iets wat we ook zien bij hoeveelheidsuitdrukkingen in taal. Aan de ene kant vinden we in talen - en ik vermoed dat het hier om een universele eigenschap gaat - een klasse van hoeveelheidsuitdrukkingen die alleen geïnterpreteerd kun-

nen worden in relatie tot telbare betekenissen. Voorbeelden van dergelijke expressies zijn bepaalde en onbepaalde telwoorden zoals *twee* en *enkele*. *Enkele studenten* is goed, maar *enkele water* is onmogelijk. Onze voorliefde voor telbaarheid wordt ook gereflecteerd door het feit dat getalsmarkeringen en de bovengenoemde classificeerders veel voorkomen: dit zijn uitdrukkingen die telbaarheid signaleren. Hoeveelheidsuitdrukkingen die alleen met niet-telbare betekenissen samengaan bestaan wel, maar lijken minder algemeen voor te komen. Je kunt hierbij denken aan woorden als *een beetje*, zoals in *een beetje water*. *Een beetje water* gaat wel, maar *een beetje studenten* kan je niet zeggen.

Wat wel weer veel voorkomt, is onverschilligheid ten opzichte van telbaarheid. Expressies die deze eigenschap hebben zijn vaak uitdrukkingen die een scalaire betekenis hebben, zoals *meer*, *minder*, *veel* en *weinig*. Voor deze expressies is telbaarheid dus geen noodzaak, maar de afwezigheid van telbaarheid is dat ook niet. Woorden als *veel* zijn, zoals we eerder gezien hebben, ongevoelig voor het verschil tussen telbare en niet-telbare zelfstandige naamwoorden. *Veel pennen* en *veel water* zijn allebei mogelijk. In talen als het Mandarijn kunnen dit soort expressies zonder toevoeging van een classificeerder met telbare en niet-telbare nomina gecombineerd worden, zoals geïllustreerd in (11):

- (11) hěn duō bǐ/ shuǐ [Mandarijn]  
 heel veel pen/ water  
 ‘veel pennen/water’

Het onderscheid tussen hoeveelheidswoorden in expressies die moeten tellen en hoeveelheidswoorden die onverschillig staan ten opzichte van tellen is volgens mij een belangrijk, basaal onderscheid in taal.

Zelfs in talen waarin alle zelfstandige naamwoorden een telbare betekenis lijken te hebben, zijn er aanwijzingen dat dit onderscheid een rol speelt. Laten we dit bekijken aan de hand van het Yudja. Ter herinnering: in het Yudja hebben alle zelfstandige

naamwoorden een telbare betekenis, dus ook woorden voor ‘water’ of ‘bloed’ (zie de voorbeelden in (9)). Suzi Lima heeft experimenten uitgevoerd die laten zien dat het hoeveelheidswoord *bitu* ‘meer’ en het hoeveelheidswoord *itxibi* ‘veel’ zich verschillend gedragen met betrekking tot de manier waarop de hoeveelheid geïnterpreteerd wordt. Bij deze experimenten, gebaseerd op het invloedrijke werk van Barner en Snedeker (2005), hadden de deelnemers als taak een vergelijking te maken tussen twee hoeveelheden. In alle gevallen was er een contrast tussen het volume en het aantal: het grootste aantal kwam overeen met het kleinste volume en andersom. De deelnemers aan het experiment kregen bijvoorbeeld twee plaatjes te zien met bergjes meel erop. Op het ene plaatje stond een wat groter bergje meel, en op het andere plaatje drie kleintjes. De deelnemers werd vervolgens een vraag gesteld die ze uitnodigde om de hoeveelheden meel met elkaar te vergelijken, zoals *Wie heeft meer meel?* of *Wie heeft veel meel?* (Lima, 2014: 82 en 120).

- (12) a. Ma de bitu asa dju a’u? [Yudja]  
 wie meer meel heeft  
 b. Ma de itxibi asa dju a’u?  
 wie veel meel heeft



Sprekers van het Nederlands zouden bij een dergelijke vergelijking kiezen voor de grote hoop met meel. De sprekers van het Yudja kozen echter meestal voor het plaatje met de meeste bergjes meel. Dat is niet zo gek, omdat het woord voor ‘meel’ een telbare betekenis heeft in het Yudja. Maar er blijkt een interessant verschil te zijn tussen *itxibi* ‘veel’ en *bitu* ‘meer’. Bij het gebruik van *itxibi* ‘veel’ (12b) kozen ze altijd voor het plaatje met het grootste aantal, maar bij *bitu* ‘meer’ (12a) kozen ze ook af en toe voor het plaatje met het grootste volume, dus het plaatje met één berg meel erop. Interessant genoeg was dit niet afhankelijk van de keuze van het nomen: ook bij nomina

die typisch naar telbare objecten verwijzen zoals *xaa* ‘kom’ of *txarina* ‘kip’ werd in het geval van *bitu* ‘meer’ de keuze bij de plaatjes soms op grond van volume gemaakt, terwijl dat bij *itxibi* ‘veel’ niet gebeurde (zie Lima 2014: 187 en 121-122).

- (13) a. Ma de bitu xaa dju a’u? [Yudja]  
 wie meer kom heeft  
 b. Ma de itxibi xaa dju a’u?  
 wie veel kom heeft



Een verklaring voor het verschil kan zijn dat *itxibi* ‘veel’ vergelijkbaar is met het Engelse *many* en net als *many* een nommen met een telbare betekenis vereist. Het gebruik van een hoeveelheidsuitdrukking die telbaarheid signaleert dwingt vervolgens af dat we de eenheden tellen bij het maken van een vergelijking. Het hoeveelheidswoord *bitu* ‘meer’ is meer zoals ons woord *meer*: op zich maakt telbaarheid niet zoveel uit. Omdat alle nomina een telbare betekenis hebben in het Yudja, is een vergelijking in termen van aantal altijd mogelijk en ook het meest voor de hand liggend, maar omdat het hoeveelheidswoord *bitu* ‘meer’ in tegenstelling tot *itxibi* ‘veel’ het tellen niet afdwingt, zijn er ook andere mogelijke manieren om de vergelijking te maken.

De oplettende luisteraar zal nu misschien denken dat je in het Nederlands bij *meer kommen* geen vergelijking kan maken in termen van het volume aan kom. Ik vermoed dat dit te maken heeft met de verplichte aanwezigheid van getalsmarkering in het Nederlands, die er net als het gebruik van *itxibi* ‘veel’ voor zorgt dat we niet om een vergelijking in aantallen heen kunnen.<sup>9</sup>

Het Nederlands verschilt dus van het Yudja door het gebruik van verplichte meervoudsmorfologie. Maar hoe zit dat eigen-

lijk in het Frans? Het woord voor ‘kom’, *bol* klinkt in het enkelvoud en in het meervoud hetzelfde, dus net als het woord voor ‘kom’ in het Yudja. Heeft het huidige, gesproken Frans eigenlijk wel enkelvoudige en meervoudige nomina? Of zijn alle s-jes en x-en die je achter nomina moet schrijven er vooral voor de Académie? In recent onderzoek met Angoua Jean-Jacques Tano en Victoria Nyst proberen wij licht op deze vraag te werpen aan de hand van het Ivoiriaans Frans, het ‘Français Populaire Ivoirien’ of FPI, zoals dat wordt gesproken in Abidjan.<sup>10</sup> In Côte d’Ivoire ontwikkelt het Frans zich op een voor taalkundigen uiterst interessante manier. Aan de ene kant zijn lidwoorden niet meer altijd verplicht. En, zoals de Franssprekenden onder ons weten, wordt meervoud in het gesproken Frans vooral uitgedrukt met het lidwoord. In het FPI kan je het onbepaalde lidwoord *un* of *des* vaak weglaten, zoals in:

- (14) Je vais acheter bic [FPI]  
 ik ga kopen pen  
 ‘Ik ga een of meer pennen kopen’

Die *bic* kunnen dan één of meer pennen zijn. Een ander interessant verschil betreft het definitieve lidwoord. Net als in sommige Creooltalen met een Frans lexicon, heeft de demonstratieve markeerder *là* zich ontwikkeld tot een lidwoord (zie Zribi-Hertz en Jean-Louis, 2013 voor het Martinikè, een creooltaal die gesproken wordt op Martinique). Dus *bic-là* betekent ‘de pen’. Maar dit keer gaat het om een enkelvoud! Om *de pennen* te zeggen, moet je naast *là* ook *les* gebruiken. Dus: *les bic-là*. Is *bic* nu toch een enkelvoud en moet *les* toegevoegd worden om er een meervoud van te maken? Of is *bic* ongemarkeerd voor getal zoals het voorbeeld in (14) suggereert?

- (15) a. bic-là uitspraak: [bikla] [FPI]  
 pen-DEF  
 ‘de pen’  
 b. les bic-là uitspraak: [lebikla]  
 DEF.MV pen-DEF  
 ‘de pennen’

Een antwoord vinden op deze vragen is niet eenvoudig; daar is meer onderzoek voor nodig. Maar dit soort patronen komen in veel ongerelateerde talen voor: een nomen lijkt in allerlei contexten ongemarkeerd voor getal te zijn (dat wil zeggen: je kunt de vorm *bic* of *bol* zowel voor enkelvoud als voor meervoud gebruiken) maar als er een definitief lidwoord gebruikt wordt, dan hebben we een enkelvoud en moet meervoud apart gemarkeerd worden. Vergelijkbare patronen komen bijvoorbeeld voor in het West-Armeens en het Hongaars (Bale en Khanjian, 2014, Farkas en de Swart, 2010).

### **Eenheid en verscheidenheid in de taalkunde**

Om beter inzicht te krijgen in de patronen die we vinden in taal, en in de relatie daarvan tot menselijke cognitie is het noodzakelijk dat we meer overzicht krijgen over cross-linguïstische data en de patronen die we in taal vinden. Daarnaast is psycho- en neurolinguïstisch onderzoek naar veel talen uit verschillende taalfamilies noodzakelijk. Daarbij is het doen van parallelle experimenten in talen waarin vergelijkbare patronen voorkomen van groot belang.

De taalkunde is een discipline met een grote verscheidenheid aan subdisciplines. Dat zie ik als een groot goed: door op verschillende manieren naar taal te kijken, zullen we uiteindelijk meer te weten komen. Maar het is dan wel essentieel om ook de eenheid van het vakgebied een beetje in het oog te houden. Momenteel wordt er door onderzoekers van verschillende disciplines van de taalkunde soms teveel langs elkaar heen gewerkt. Onderzoekers met verschillende achtergronden zijn nodig om inzicht te krijgen in verschillende aspecten van taal, maar samenwerking is daarbij cruciaal. Met mijn leerstoel hoop ik bij te dragen aan eenheid en samenwerking binnen ons vakgebied.

### **Dankwoord**

Ik ben bijzonder gelukkig dat ik mijn onderzoek op het gebied van semantiek en taalvariatie mag uitvoeren in Leiden. Veel van mijn collega's zijn internationaal erkende experts in ver-

schillende disciplines van de taalkunde. Zowel op het gebied van de theoretische taalkunde, de descriptieve taalkunde en de experimentele taalkunde wordt hier uitstekend werk verricht. Daarnaast is bij het LUCL met Rob Goedemans en Sjef Barbiers expertise aanwezig op het gebied van databases. Het ontwikkelen van betere methodes om 'oude' en 'nieuwe' taaldata op te slaan is een van de dingen waar ik me de komende jaren mee bezig wil houden. Ik verheug me op de samenwerking met mijn collega's binnen het LUCL en ben jullie ook dankbaar voor de stimulerende omgeving waar ik nu al jaren in werk. Ook mijn collega's en oud-collega's binnen de opleiding Frans, en in het bijzonder Johan Rooryck, Paul Smith, Annelies Schulte Nordholt en Karène Sanchez, wil ik graag bedanken voor de prettige sfeer in de opleiding, en voor hun collegialiteit.

Deze leerstoel is mogelijk gemaakt door een subsidie van NWO, en ik ben NWO daar zeer erkentelijk voor. Echter, zonder medewerking van het management van LUCL, de toenmalige decaan Wim van den Doel en het College van Bestuur zou dit niet mogelijk zijn geweest, waarvoor dank.

Hooggeleerde Schiller, beste Niels. Zonder jouw positieve houding zou deze benoeming niet mogelijk zijn geweest. Ik wil je graag bedanken voor het vertrouwen dat je in me hebt.

Hooggeleerde Rooryck, beste Johan. Niet alleen heb je mij gesteund bij deze benoeming, maar ook heb je in 2002 een baan gecreëerd om mij naar Leiden te halen. Onze samenwerking binnen de opleiding Frans is en was altijd zeer prettig. Jij bent daarnaast degene die hier in Leiden het onderzoek naar taal in relatie tot kernkennissystemen heeft geïntroduceerd.

Hooggeleerde De Swart, beste Henriëtte. Jij hebt me gestimuleerd om mijn eerste postdocproject te schrijven en de inspirerende omgeving gecreëerd om het uit te voeren. En volgens mij heb jij er mede voor gezorgd dat ik me op een meer intensieve manier met cross-linguïstische aspecten van telbaarheid ben gaan bezig houden.

Hooggeleerde Cheng, beste Lisa. Bedankt voor de vruchtbare samenwerking in het *Understanding Questions*-project en daarbuiten. Je kennis en toewijding zijn indrukwekkend en inspirerend en ik vind het een voorrecht om met je samen te werken. Ik hoop dat in de toekomst nog veel te zullen doen.

Dames en heren studenten en oud-studenten. Ik waardeer jullie komst naar deze oratie enorm en hoewel ik heel graag onderzoek doe, is onderwijs geven minstens even leuk. Ik hoop dat ik jullie vandaag heb overtuigd dat Franse taalkunde en taalvariatie goed met elkaar te verenigen zijn.

In de jaren volgend op mijn promotie zijn een aantal mensen overleden waar ik tijdens het schrijven van mijn proefschrift nauw mee heb samengewerkt en die nog steeds gemist worden. Martin Honcoop, medepromovendus en co-auteur, Jan Kooij, mijn promotor, en Teun Hoekstra, die mij bij het schrijven van mijn proefschrift en van mijn scriptie begeleid heeft.

Teun Hoekstra heeft mij vanaf mijn eerste college duidelijk gemaakt dat het wat hem betreft vaststond dat ik taalkundige moest worden. Daarnaast was zijn enthousiasme voor de theoretische taalkunde zo aanstekelijk, dat ik daar ook van overtuigd ben geraakt. Ik heb enorm veel van hem geleerd, niet in de laatste plaats door het af en toe niet met hem eens te zijn. Een enkel argument was dan niet genoeg en een half argument zeker niet.

Ook mijn ouders, Joke Doetjes-Honig en Zach Doetjes, zijn niet meer in leven. Zij hebben mij altijd gestimuleerd om te leren en kennis op te doen. Ook hebben zij hun interesse in taal en talen aan mij en mijn zus doorgegeven, al zuchtte mijn vader af en toe diep als ik hem in al te veel detail uitlegde waar mijn onderzoek over ging.

Mijn zus Nynke woont al jaren in de Verenigde Staten. Zij kan hier vandaag vanwege haar werk als docent creatief schrijven niet aanwezig zijn. Ik ben blij dat zij de afgelopen tijd regelma-

tig in Nederland is geweest en mee heeft geleefd bij het voorbereiden van deze oratie.

Ten slotte Jeroen, Aster en Féline. Jullie zitten hier op de eerste rij voor me. Over jullie kan ik kort zijn, want jullie weten hoe ongelofelijk veel jullie voor me betekenen.

Ik heb gezegd.

## Bibliografie

- Bale, Alan en Hrayr Khanjian, 2014. Syntactic complexity and competition: the singular-plural distinction in Western Armenian. *Linguistic Inquiry* 45:1-26.
- Barner, David en Jesse Snedeker, 2005. Quantity judgments and individuation: evidence that mass nouns count. *Cognition* 97:41-46.
- Bevilaqua, Kayron, 2014. Nomes nus e nomes plurais: Um experimento sobre a distinção contável-massivo no PB, MA-scriptie, Universidade Federal do Paraná.
- Boas, Franz, 1911. *Handbook of American Indian Languages* vol. I: Smithsonian Institution, Bureau of American Ethnology.
- Brannon, Elizabeth, Sara Abbott en Donna Lutz, 2004. Number bias for the discrimination of large visual sets in infancy. *Cognition* 93:B59-B68.
- Cheng, Lisa en Rint Sybesma, 2005. Classifiers in four varieties of Chinese. In *The Oxford handbook of comparative syntax*, red. Guglielmo Cinque en Richard S. Kayne, 259-292. Oxford: Oxford University Press.
- Cheng, Lisa, Jenny Doetjes, Rint Sybesma en Roberto Zamparelli, 2012. On the interpretation of number and classifiers. *Italian journal of linguistics* 24:175-194.
- Deal, Amy Rose, 2017. Countability distinctions and semantic variation. *Natural Language Semantics* 25:125-171.
- Dehaene, Stanislas 1997. *The Number Sense*. Oxford: Oxford University Press.
- Doetjes, Jenny. 2012. Count/mass distinctions across languages. In *Semantics: An International Handbook of Natural Language Meaning*, red. Claudia Maienborn, Klaus von Heusinger en Paul Portner, 2559-2580. Berlin: De Gruyter.
- Doetjes, Jenny, 2017a. Noun phrase. In *Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics*, red. Rint Sybesma. Leiden: Brill.
- Doetjes, Jenny, 2017b. The count/mass distinction in grammar and cognition. *Annual review of linguistics* 3:199-217.
- Doetjes, Jenny, ingediend. Quantity systems and the count/mass distinction. In *Counting and measuring in natural language*, red. Hana Filip. Cambridge: Cambridge University Press.
- Farkas, Donka en Henriëtte de Swart, 2010. The semantics and pragmatics of plurals. *Semantics and Pragmatics* 3:1-54.
- Feigenson, Lisa, Susan Carey en Marc Hauser, 2002. The representations underlying infants' choice of more: Object files versus analog magnitudes. *Psychological Science* 13:150-156.
- Feigenson, Lisa, Stanislas Dehaene en Elizabeth Spelke, 2004. Core systems of number. *Trends in cognitive sciences* 8:307-314.
- Harrison, Sheldon en Salich Albert, 1976. *Mokilese reference grammar*. Honolulu: University Press of Hawaii.
- Honcoop, Martin, and Jenny Doetjes, 1996. Conditions on the Event-related reading. In *Proceedings of the West Coast Conference on Formal Linguistics* 14, José Camacho, Lina Choueri en John R. Walters (red.), 137-154. Stanford: CSLI.
- Ikoro, Suanu, 1996. The Kana Language, dissertatie, Universiteit Leiden.
- Lima, Suzi, 2014. The grammar of individuation and counting, dissertatie, University of Massachusetts at Amherst.
- Obenauer, Hans-Georg, 1983. Une quantification non-canonique: la «quantification à distance». *Langue française* 58:66-88.
- Obenauer, Hans-Georg, 1984. On the identification of empty categories. *The linguistic review* 4:153-202.
- Pires de Oliveira, Roberta en Susan Rothstein, 2011. Bare singular noun phrases are mass in Brazilian Portuguese. *Lingua* 121:2153-2175.
- Spelke, Elisabeth en Katherine Kinzler, 2007. Core knowledge. *Developmental Science* 10:89-96.
- Vendryes, Joseph, 1921. *Le langage*. Paris: La Renaissance du Livre.
- Zribi-Hertz, Anne, en Loïc Jean-Louis, 2013. From Noun to Name: definiteness marking in Modern Martinikè. *Crosslinguistic Studies on Noun Phrase Structure and Reference*, red. Patricia Cabredo Hofherr en Anne Zribi-Hertz. Leiden: Brill.

### Noten

- 1 Dit essay is verschenen in de bundel *Bâtons, chiffres et lettres*, uitgegeven bij uitgeverij Gallimard in 1950.
- 2 Voor het voorbeeld uit het Chinook, zie Boas (1911: 647). Zie ook de LUCL Talenkaart.
- 3 <http://www.academie-francaise.fr/cest-quoi>
- 4 Zie met name Obenauer (1983) en Obenauer (1984).
- 5 De voorbeelden in (5) komen uit Ikoro (1996: 91, 96) en de voorbeelden in (6) uit Harrison en Albert (1976: 94).
- 6 Om iets preciezer te zijn: in sommige gevallen is het mogelijk om naast de niet-telbare betekenis een telbare betekenis te krijgen. Zo kan *twee waters* in de juiste context gebruikt worden om te verwijzen naar twee soorten water. Dergelijke effecten zijn echter niet één op één vergelijkbaar met de verschijnselen in het Yudja (zie Lima, 2014, voor discussie).
- 7 Volgens Deal (2017) zijn er wel redenen om aan te nemen dat er een onderscheid is tussen telbare en niet telbare nomina in het Yudja, maar naar mijn mening zijn haar argumenten niet doorslaggevend (Doetjes, ingediend).
- 8 Het gedichtje van Kees Stip, geschreven onder het pseudoniem Trijntje Fop, gaat als volgt:

*Op een schaap*

Een schaap te Schagen sprong - hoe gek –  
de hele nacht over een hek.  
'Want ziet u,' sprak het tot twee herten,  
'wellicht ligt ergens in de verte  
door zorg en kommer zwaar gekweld  
een slapeloze die mij telt.'

(Kees Stip, *Het Grote Beestenfeest*, Ooievaar Pockethouse, Amsterdam 1994, pagina 189)

- 9 Het Braziliaans Portugees, een taal met optionele getalsmarkering, laat zien dat er een correlatie bestaat tussen de mogelijkheid om een interpretatie te geven in termen van gewicht of volume en de afwezigheid van getalsmarkering. Uit experimenten blijkt dat *mais livro* letterlijk 'meer boek'

- en *muito livro* letterlijk 'veel boek' niet alleen een aantal-lezing hebben (dit is de voorkeurslezing), maar in sommige contexten ook geïnterpreteerd kunnen worden als een groter gewicht of volume aan boeken (Bevilaqua, 2014). Deze resultaten lijken op de resultaten van Lima voor *bitu* in het Yudja. *Mais* en *muito* zijn compatibel met niet-telbare nomina, en zijn dus onverschillig met betrekking tot telbaarheid. Zodra getalsmarkering aanwezig is (in *mais livros* en *muitos livros*), is een interpretatie in termen van aantal verplicht. Dit suggereert dat de aanwezigheid van getalsmarkering ervoor zorgt dat de telbaarheid nog meer nadruk krijgt, waardoor een interpretatie in termen van gewicht of volume praktisch onmogelijk wordt (zie Doetjes, ingediend, en zie Pires de Oliveira en Rothstein, 2011, voor een andere interpretatie van deze observaties).
- 10 De eerste resultaten van dit onderzoek zijn gepresenteerd tijdens de workshop *Microvariation in Semantics* in Berlijn (ZAS, september 2017).





## PROF.DR. J.S. DOETJES



- 1991 Doctoraalexamen Franse taal- en letterkunde en Algemene taalwetenschap (beide *cum laude*)
- 1997 Promotie Universiteit Leiden (*Quantifiers and selection. On the distribution of quantifying expressions in French, Dutch and English*)
- 1996-1999 Docent en onderwijsondersteunend assistent, Opleiding Franse Taal en Cultuur, Universiteit Leiden
- 1998-2000 Junior onderzoeker, UiL-OTS, docent, Instituut voor Vreemde Talen, Universiteit Utrecht
- 1998-2005 NWO-postdocproject *Focus on French*, UiL-OTS, Universiteit Utrecht
- 2002-2006 Universitair docent, Opleiding Franse Taal en Cultuur, Universiteit Leiden
- 2006-2011 VIDI-project *Degrees across categories*
- 2006-2017 Universitair hoofddocent, Opleiding Franse Taal en Cultuur en Leiden University Centre for Linguistics
- 2017 Benoeming tot hoogleraar Semantiek en Taalvariatie

Verscheidenheid is inherent aan taal. Niet alleen bestaan er verschillende, ongerelateerde taalfamilies, maar door taalverandering zijn talen ook continu in beweging. Daarnaast kunnen talen ook eigenschappen delen. Dat kan komen omdat ze een gemeenschappelijke voorouder hebben of in eenzelfde gebied gesproken worden. Maar talen kunnen ook eigenschappen delen terwijl ze niet aan elkaar verwant zijn. Het Frans lijkt niet alleen op het Spaans en het Italiaans, maar ook op het Chinook en het Mandarijn. Er is eigenlijk veel meer eenheid in taal dan je zou verwachten. Dit maakt taalvariatie een buitengewoon interessant onderzoeksdomein. Hoe komt het dat bepaalde patronen in verschillende talen onafhankelijk van elkaar kunnen ontstaan? En wat vertellen de patronen in taalvariatie ons over de relatie tussen taal, betekenis en cognitie?



Universiteit  
Leiden